The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol → (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

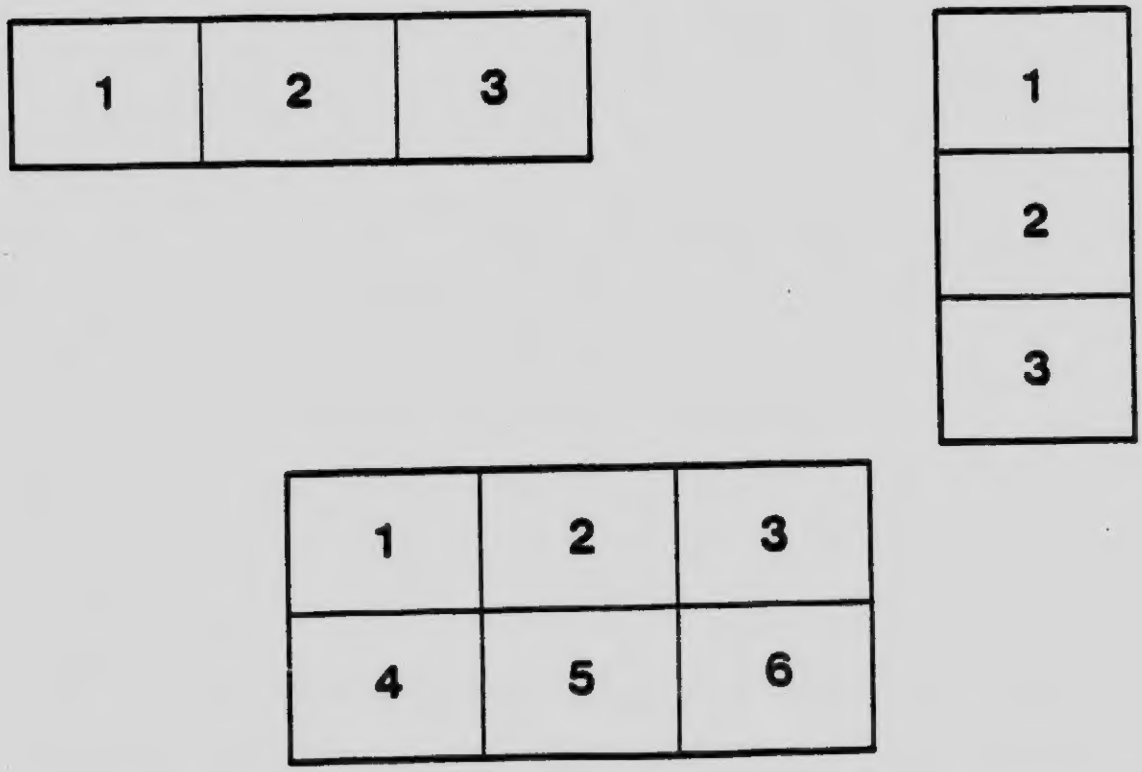
Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole → signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

Бібльотека: „Новий Сьвіт.“ Ч. 6.

РОБІТНИЧА ЧИТАНКА

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди.
З друкарні „Новий Сьвіт“.

Друкарня „Новий Сьвіт"

— виконує —

всі друкарські роботи, як: оголошеня, тікети, запрошеня на весіля і балі; коверти, візитові картки, книжки і т. п. гарно, совідно і точно по умірковаиих цінах.
Замовленє з провінції виконує сейчас.
Друкує в слідуючих мовах:
українській, англійській, польскій, россиській еврейській, французькій і т. п.

З робстою заходіть на 173 CLARKE ST. в Монтреал.

Письма шліть на адресу:

Nowyj Swit

BOX 1051, MONTREAL, QUE

Вже вийшла ліста страт

виказ ранених, забитих і взятих до неволі після анальфабету і регіменту

Русинів і Поляків

видана через австрійсьсое міністерство війни у Відни.

Книга обіймає 300 стор. друку.

ЦІНА 50 цт.

Потрібно аґентів. Рабат великий.

Пишіть на адресу:

A. GRUSZCZAK, 124 — 1 Ave., New York, N. Y.

Бібльотека: „Новий Сьвіт." Ч. 6.

Дана на Бібліотека Ігнатиа Комараньского.

РОБІТНИЧА ЧИТАНКА

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди.
З друкарні „Новий Сьвіт".

Бібльотека „Новий Сьвіт"

популярно-наукове видавництво, яке познайомлює читачів з найновійшими поступами науки та містить твори красної літератури.

БІБЛЬОТЕКА „НОВИЙ СЬВІТ"

виходить неперіодично.

До тепер вийшли ось такі книжочки:

	ц.
Ч. 1. Червоний Кобзар, (збірник найкрасших робітничих пісень і поезій) . . .	10
Ч. 2. Е. Гуцайло: Конець Сьвіта	10
Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродин	10
Т. Шевченка. Збірка статей: З 5 образками.	10
Ч. 4 . Червоний Кобзар, друга збірка найкрасших робітничих пісень і поезій (з 3 образками) .	10
Ч. 5. Давид Едельштат — М. Подолянин: Американський Робітник. Сценічна картина з американьского робітничого житя, в трох відслонах.	10
Ч. 6. Робітнича Читанка	15
Календар „Новий Сьвіт" на рік 1915 . .	15

* * *

Е. Гуцайло: Чого хотять соц.-демократи . .	10
К. Вільний: Вода в природі	5
В. Левинський: Хто такі Українські соц.-дем.	5
Ю. Дебс: Куда ми йдемо?	10
Демократична Республика	5
Гей хто Русин поможіть..................	5
Скритий ворог..........................	5
. . . .	5
Листи до писаня: До Товариша, Родичів, знайомих і т.п., з віршами прикрашені цьвітами (12)	35

Гроші і письма посилайте на адресу:

NOWYJ SWIT

Box 1051, Montreal, Que., Canada.

ЗМІСТ.

Дамян Бориско.

Пролєтар.

1. Пролєтарем я зову чоловіка, що в його души ще не згасла надія на нужду.

2. Пролєтар працює тажко, терпить много, думає мало, говорить безладно, молить ся до богів, проклинає людий і вмирає задоволений, що вже раз скінчило ся його бідоване.

3. Чудові є відносини між богатими капіталїстами і бідними пролєтарями: погорда для бідного, ненависть для богача зливають ся в одну некольну атмосферу, що затроює лихого і вбиває доброго.

4. Пролєтар є звичайно дуже побожний; побожність заступає в нього думанє, до якого він не звик.

5. Житє пролєтаря є подібним до души біблїйного грішника: будучність для обох не має нічо доброго на складї.

6. Жена пролєтаря — се несьвідома мучениця за житє і його закони.

7. Пролєтарські діти бавлять ся в поросї на камяних улицях; діти капіталїстів пустують на зеленій мураві в тїни кріслатих дерев парку.

8. Сьвятим мучеником пролєтар не є, хоч мучить ся і терпить много. Сьвяті і герої терпіли в боротьбі за нові, деколи навіть і гарні ідеї — а пролєтар горює, бо не думає, бо темний.

9. В своїй безнадійности пролєтар говорить, що „там добре, де нас нема“ — і воно справдї так. Де нема пролєтарів, там є богачі, там всього подостатком і добре там.

10. Пролєтареви до щастя потрібні є три річи: робота, шинок і церков; як що й се його не вдоволяє, так він або хорий, або — соціялїст!

11. Каже „Містер Дулї“: — Пролєтарі всїх країн — які ви дивовижні! Не маєте нїчого до втрати, лишень ваші мізки, та й тих у вас не має!

12. Найбільшим ворогом богатого є недуга; пролєтар-же більш усього боїть ся голоду. А як і загостить до нього недуга, то звичайно зараз і лїкаря веде з собою — стару смерть з косою.

13. Пролєтар є дуже ощадний; складає і щадить свої витерті центи ціле житє, а як не належить до якого „союза“ то й поховати нема його за що, коли умре.

14. У клясово сьвідомого пролєтаря є два вороги: один темний, а другий ясний. темний, несьвідомий брат-пролєтар і золотом сяючий капіталїст з своїми сірими прихвостнями, що творять так звану середну клясу суспільства.

15. Анї як жити, анї як умирати — не знає пролєтар. Не думаючи, живе в неволї робочим волом і вмирає з ягнячою терпеливостю, не показавши нїколи міцних зубів своїм гнобителям, хиба що вгриз ними деколи такого-ж, як і сам, нуждаря.

16. Пролєтар мешкає в чужій хатї, працює в чужій робітнї, ходить по чужій землї, думає чужими думками, вірить чужим вигадкам — а своїм може назвати тільки неволю і злиднї.

17. Пролєтар не думає, бо не читає; а не читаючи, то й думати не має про що.

18. Капіталїст без грошний, пролєтар без здоровля — оба пропащі люди, добрі хиба для погребника.

19. Не один, а два „божих агнців“:

Христос, обтяжений гріхами сьвіта і пролєтар, обтяжений гріхами капіталізму. Він вірить в Христа і жаліє його, а віри у себе самого не має; через те і двигає гріхи капіталізму, не жалуваний і погорджуваний людьми і богами.

20. Правди не любить ніхто: капіталіст не любить її, бо вона будить в ньому сумлїнє; а пролєтар відвертаєть ся від неї, бо нема у ній нічого чудесного, незрозумілого і нерозумного.

21 Пролєтар родить ся без віри і вмирає без віри; а як у протягу житя і вірив у всяку дивовижу, то тільки з невіжества, цікавости і страху.

22. Пролєтар є цитриною в руках капіталїста; виссе і видушить капіталїст з нього всї житєві соки, всю його робочу силу, а там і кине напів мертвого геть від себе.

23. Пролєтар працює не в надії на гаразд в будучности, а працює зі страху перед голодом в теперішности.

24. Капіталїст учить своїх дїтий як жити, а пролєтар своїх, як заробити на нужденне животїнє.

25. Пролєтар повинен бути соціялїстою — вже хочби й тому, що не може ста-

ти капіталїстою; а чимось бути мусить, єсли хоче звати ся чоловіком.

26. Пролетар не був-би таким біднягою, якби не роздавав свойого добра панам і попам. Панам дає, бо мусить, а попам бо темний.

27. Пролетар, як зазулька — свойого гнізда не має.

28. Після обчисленя вчених, то пересічний вік пролетаря виносить трийцять пять років. Других 35 виссав з пролетарською кровю опир капіталїзму.

29. Дехто з пролетарів думає, що працюючи, доробить ся по часї чогось. Сей пролетарский „доробок" являєть ся звичайно у формі злиднів, калїцтва і передвчасної гробової дошки.

30. Родинне житє у пролетаря не дуже щасливе і без бійки не обходить ся. Удари падуть звичайно в такім порядку: біда бє пролетаря, він сердить ся і бє жену, а ся-ж знов відбиває се на малих пролетарчуках.

---

*) **Увага:** Нї, друже, пролетар се не соціяліст; він тільки повинен ним бути, як хоче станути на висшій уровини в житю вольним культурним чоловіком. Пролетаріят се кляса робітнича, ся найнисша верства в людській суспільности, для якої поза соціялїзмом нема спасеня.

Десять заповідий капіталу.

1. Я Бог твій і Пан, що випровадив тебе з царства свободи й кинув у рабство. Не сьмієш мати інших богів крім мене.

2. Не старай ся о богацтва, ні по образу й подобі тих, що в небесах над нами, ні тих, що в глубині вод під нами, хиба що з того вийди користь для мене.

Ти раб мій, а я капіталіст, всесильний Владика твій. Я пильно уважаю, щоби убожество батьків було наслїдством їх дїтий і щоби кожде поколїнє видавало богацтво для мене.

Я покровитель тисячів хулїґанів, яких серця переповнені любовю до мене і які помагають менї дерти з тебе сїм шкір.

3. Не пробуй навіть старати ся о що небудь для себе, бо я не пропущу нїкому, хто намагав би ся до того, хоч би й без успіху.

4. Памятай на днї робочі й проводи їх так, як я, капіталїст, того забажаю. За непослух я строго караю.

Пять днїв маєш працювати для мене,

шестий для себе, а семий день нехай буде тобі відпочинком, щоби ти набрав сили до дальшої праці для мене, Бога й Пана твойого. Того дня ні ти, ні жінка твоя, ні діти твої не сьміють нічого робити, щоби з тим більшою енерґією забрати ся до роботи для мене з новим тижнем. Лише тим, [illegible] услугують мені та забавляють мене, нехай буде вільно працювати й у недільні дні.

5. Шануй і слухай наставників й підприємців моїх, так, щоби дні твого житя були їм на услуги, а мені на пожиток,

6. Убивай, коли мені того потрібно.

7. Жінку й дочки твої маєш дати для заспокоєня моїх похотий.

8. Не кради, бо се право належить тільки одному мені, твому Господу й Богу — капіталістови.

9. Роби ложні доноси на ближнього твого, як тільки він є соціяліст.

10. Не пожадай нічого з того, що твориш руками твоїми. Не пожадай землї, на котрій ти родив ся, ні всього добра, на котре складала ся праця твоїх попередників, ні богацтва і майна богатих — словом, не пожадай нічого того, що є власністю капіталу.

Кляса проти кляси.

Не соціялїсти ділять людий на кляси. Капіталїзм ділить людий на кляси! Соціялїсти лише признають, що люди є поділені на кляси. Соціялїсти лише виясню-ють другим, що є боротьба кляс, і що ро-бітнича кляса має побідити клясу капіта-лїстичну через заведенє соціялїстичного ладу.

Соціялїстичний рух є оснований на боротьбі кляс, то є кляси робітничої з кля-сою капіталїстичною.

Дехто не любить вислову „боротьба кляс", про який в давні часи не чувано. Вони воліли би, щоби не було клясової боротьби; але ми мусимо рахувати ся з фактами а не з бажанями. А кляси істну-ють, помимо того, що ми не бажали-б що-би вони істнували.

Ми не знесемо кляс тим, що зам-кнемо очи і з'іґнуруємо їх істнованє. Нї. Одинокий спосіб знищеня кляс є, аби силь-нїйша кляса пожерла слабшу.

На щож сї кляси?

Кляса капіталїстична жиє з визиску

кляси робітничої. Головним інтересом капіталістичної кляси є підтримувати капіталістичний лад і далі визискувати робітників.

Кляса робітнича жиє з того, що продає себе капіталістам. Головним інтересом робітничої кляси є визволити себе з неволі капіталістичної а завести лад соціялістичний, де не буде визиску, але кождий дістане повний продукт своєї праці.

Інтереси обох кляс є прямо противні собі. Згода між ними абсолютно неможлива. Боротьба ся неминуча і тому інтересом робітничої кляси є скинути тягар капіталізму зі своїх плечий. В сій боротьбі робітники не мають нічо до страченя крім кайдан, а до здобутя цілий сьвіт.

Соціялізм є в інтересі більшости. Люди повинні голосувати після свого інтересу. В інтересі селян, маломіщан і робітників є голосувати за соціялізмом.

Боротьба кляс буде продовжати ся поки ми її не виграємо, поки не знесемо економічної неволі, котра спричинює боротьбу кляс.

Читай сам і другому розкажи!

Соціялісти се переважно люди вбогі, робітники в місті й на селі, що належать до пролетаріяту і боронять цілої своєї убогої кляси перед неволею, гнетом і визиском. Вони то скликають робітників, проповідують і научають їх, еднають і ведуть до боротьби о ліпшу будучину.

Робітники е скалою, на якій буде устроена церква будучини.

Ми ті люди, що будують церкви і фабрики, кують кайдани і гроші; ми та жива сила, що кормить і забавляе всіх від пеленок до гробу. Ми завсігди і всюди перші в роботі, а на останнім місци в житю.

В містах стоять храми наповнені золотом і сріблом богу непотрібним, а на сходах храмів дрожать бідні, даремно очікуючи, коли всунуть їм в руку малу, мідяну монету.

Робітнича ґазета і книжочки, се наша найліпша збруя! Хто ширить соціялістичні ґазети і книжочки, сей приготовляе ґрунт до побіди в боротьбі працюючого люду за його права. Ширіть проте книжочки бібльотеки „Новий Сьвіт"! Се ваш найсьвятійший обовязок!

Молитви.

Телефонічна розмова*)
(Після Рудольфа Франца)

— Тут Господь Бог. А хто там?
— Тут кайзер з Берліна!
— Чого бажаєш собі?
— Прошу о побіду у війнї проти царя з Петрограду.
— Гм! Побачу ще, що треба буде зробити. Якіж близші обставини?
— Цар вже від 100 років держить в своїх руках Польщу. Порядно її сплїндрував а при тім збогатив ся.
— Так, то такі ви, драбуги. Щож далї?
— І я теж хотївби збогатити ся. Тому я вже зробив, що він мене перший обидив...
— Алеж ти добре зїленько...
— Так є. Таж бачиш, що з тобою отверто поступаю. Поробив я таке, щоб стати тут яко обиджений. З огляду на мою честь, не відмов менї, милий Боже, помочи. Війна може в кождій хвилї розпочати ся.

---

*) „Молитви" після Рудольфа Франца — се знаменита сатира на держави, що ведуть кроваві війни та просять Бога о поміч. Подані они читачам після інтерпиляції соц. дем. послів, внесеної дня 3 липня 1909 на 40 засїданю в австрійськім парляментї.

— Насамперед мушу вислухати царя, бо хочу знати, як він цілу справу представить.

— Як віддаш мені Польщу, то скажу вибудувати десять нових церков, дам попам висші платні та подвою години релігії в народних школах.

— О се не ходить, мій любий.

— Отже все гаразд, о Боже неба і землі?

— Ще не знаю! Кінець..!

*

— Вже знов хтось? Щож то за видзвонюване через цілий день до пізної ночі! Бажав би я собі дуже, щоби не було тих бездротних телефонів...

— Тут Господь Бог!

— Тут цар з Петрограду!

— Ага! Вже я чув. О щож тобі ходить?

— Через сто років пробую я нести культуру в Польщу та хочу поширити божу віру.

— Оплачує ся се?

— О ні, Господи! Мушу до сего ще свій гріш докладати Але тут приходить злодій, кайзер з Берліна і хоче знищити овочі моеї праці.

— А то опришок!

— Так. Він нищить всі зера віри. Що я засіяв в серцях дикунів працею місіонарів, та все те хоче той харциз змести з лиця землі!

— Чи ти сам, царю, при телефоні, чи твій надворний проповідник?

— Схлібляеш мені, коханий Боже! Але я е сам.

— Гм..

— Щож отже стане ся? Чи можу числити на побіду над кайзером?

— Побачу.

Властиво він заслугує на те, аби при тім ще дещо стратив, приміром Шлеск?

— Чи хочеш і там, царю, піти зі своїми місіонарами?

— Та певно! Подумай тільки, що там нема ще ні одної православної церкви!

— Добре! Побачу, як прийде ся зробити.. Кінець..!

*

— Знова? Тут Господь Бог! Щож се таке, сьпів?

— Хорони і заступи німецьку країну, Господи!

— Чув вже нераз. Кінець..!

*

— Ага, знов хтось. Тут Господь Бог!

— Всемогучий Боже!

— Ага, то православні.

— ...хорони сьвяту Русь, імператора і все військо його на воді, на суши і в повітрю...

— Кінець!

*

— Брр!

— Тут фірма імпорту збіжа в Прусах.

— Що хочете?

— Просимо, милий Боже, зроби так, щоби наш кайзер програв. При знижці цінних паперів на біржі все вложили в папери...

— Кінець...!

*

— Брр!

— Тут Господь Бог!

— Тут Глупов і Темняков, російське експортове товариство!

— Чим ви торгуєте?

— Водкою.

— А чого бажаєте?

— Просимо, о Всевишній, пошли нашому цареви побіду!

— Щоби ви могли і далі заливати своєю брагою Польщу! Кінець!

■

— Брр!

— Тут Господь Бог!

— Тут цар Микола! Господи Боже, коли не віднесу побіди, я пропав! Мій трон вже й так хитає ся. Цісар з Відня пом[illegible]ає кайзерови.

— Кінець...!

■

— Брр!

— Хто там?

— Тут кайзер з Берліна! Я мушу побідити всемогучий Боже! Не зашкодить одначе, як при тім згине мілїон або два моїх підданих. Нарід хоче спусту крови. Має він і троха революційних забаганок... Побідна війна піднесе назад вітчину. Всемогучий Боже, благаємо тебе усердно... Вислухай нас, о Господи!

— Я-ж слухаю...

— Нехай твій меч, паде на карки московської

дичи! Хорони справедливість і правду, чесноту і...

— Кінець...!

▪

— Тут Господь Бог!

— Тут цар Микола...!

— Кінець!!!

— Господи!...

— Кінець!!! Не хочу вже про нїщо чути! Стріляйте ся, мордуйте ся, а як скінчете, то пішлю моїх хвостатих і рогатих ангелів, щоби позбирали ваші кровожадні душі і кинули во тьму кромішну, — ви чортівське насїне!

Заложенє найменьшого робітничого кружка буде для будучого історика важнїйшою хвилиною, чім день битви під Садовою.

*

Житє є найліпшим аґітатором.

Робітнича збруя.

В житю суспільства велику ролю грає література. Земля закрита нинї купами друкованого паперу; ґазеа стала аґітатором і посередником між людьми у всїх культурних народів. Вона вістить, учить, радить, оголошує; без часописї, без книжки чоловік

письменний не може обійти ся.

Та відповідно до поділу суспільства на кляси, також і ґазети ріжнять ся між собою, позаяк література є образом людських думок і діл. Кожда кляса в суспільстві задивляєть ся на житє зі становища своїх інтересів матеряльних і в їх сьвітлї формує свої ідеали і стремлїня. І се відбиває ся в літературі, надає їй відрубні прикмети і вартість моральну.

Цїлею преси клерикальної, примір ом, є побожність, скриванє дійсної правди в релїґійній мрацї, завертанє пролєтаріяту з дороги хлїба, на дорогу молитви і посту. Преса буржуїв і капіталїстів любуєть ся в ідеалах самолюбства і баламутить робітників патріотизмом та вмавляє в них, що нема кляс, що всім треба стреміти до „суспільної гармонії." Вона кличе до робітника: „Друже, що ти се верзиш про якусь клясову боротьбу? Чи не бачиш, що ми всї рівні дїти одного Бога і одної вітчини, що ми всї брати? Тож свій до свого — обнїмімо ся!"

Се ті лицеміри, що в одній руцї тримають хрест, в другій кровавий меч і сьпівають „Слава во вишних Богу. . ." і цьку-

ють на Жидів і Ніґрів і аґітують за грішми на церков, мілїтаризм і війну. А звуть себе христіянами, проповідують любов ближнього, всїлякі заповіди божі і церковні, що між ними є тажож заповідь „Не убій".

Зовсїм иньшої думки і науки стрічають нас в лїтературі соціялїстичній; вона демаскує фарисеїв і надутих „патріотів" та відкриває лихо і його причини. Соціялїстична ґазета не зве **братом** злодія і приятелем ворога, а називає по **імени** кождого чоловіка і кожду річ. „Нема **згоди** між гнобителями і гнобленими!" — **кличе** преса соціялїстична. „Нема любови між богатим працюдавцем а убогим робітником, між гордим паном а погорджуваним невольником — нема любови між правдою а кривдою!

Нужденним є житє пролєтаря! Лихим є капіталїстичний лад, бо сльози вдів і сиріт зропують його, бо він стоїть на кривді і визиску многоміліонової маси!"

Таке читаємо в писанях соціялїстів, так вони накликують робітників до клясової єдности і борби о краще завтра. Сьвітло правди, переслїдуване і закриване довгі віки, виходить тепер на верх і проганяє з людських умів старі брехливі ідеали та

творить новий сьвіт братерства і волї.

Лїтература соціялїстична переорює ниву людської думки і засїває на нїй зерно нових ідей, розумних і сьвітлих поглядів на житє та правдивого розуміня відносин між людиною і природою. Соціялїзм борееть ся з темнотою, бо лиш при її помочи капіталїзм тримає пролєтарів в неволї. Тому розумний робітник не буде шукати правди і осьвіти в лїтературі попів і буржуїв та не буде читати книжок і ґазет ворожих соціялїзмови. Він знає, що сьогодня лиш соціялїстична лїтература є ревником і оборонцем інтересів робітника.

Отже, товариші, пора нам перестати затемнювати себе письмами ворогів соціялїзму і ми уживаймо вільної хвилї на читанє лїтератури соціялїстичної, соціялїстичних книжок, часописей і видавництв, як книжочки і календар „Нового Сьвіта" — читаймо і ширім їх серед нашої робітничої кляси, бо вони є сьогодня єдиною збруєю пролєтаріяту. А слово написане є найсильнїйшою збруєю в сьвітї, сильнїйшою від баґнетів і гармат капіталїзму. Уживаймо сеї збруї — а побіда наша!

(З часописї „Dziennik Ludowy" переповів Д. Б.)

Ів. Гнида.

Рай і пекло в Америці.

В 1492 р. Х. Колумб з іспанськими кораблями переплив Антлянтийський океан і відкрив нову країну, що її опісля названо Америкою.

В початках заселене Америки йшло дуже поволи. Вздовж берегів осідали фабриканти, купці і лихварі. Деякі з тих купців провадили торговлю невільниками. Глубину краю оселювали фармері і мисливці.

Суспільні порядки формували ся у них на старокраєвий лад і біднійші були під властю богатших.

Цілі століття в Америці велись криваві бунти, революції і війни о пановане.

В тих часах у богачів були чорні невільники, які працювали на них і були їх властностю, наче товарина.

В 19-м століттю почав і в Америці розвивати ся капіталізм. По одні стороні почали рости міліони, а по другій визиск і нужда. Дійшло до того, що Америка стала найбільшим краєм капіталістичного розвитку і визиску кляси робітничої.

Слідуючі числа вказують наглядно, як

взростав капіталізм в Америці.

В 1845 р. в Філядельфії було 10 міліонерів а в 1892 р. було вже 200. В Ню Йорку в 1855 р. було 28 міліонерів а в 1892 р. було вже 2.000.

В тім часі весь капітал в Зл. Державах один автор обчислив на $13828 міліонів. Капітал всіх иньших держав виносив тоді $19782 міліонів.

Нині маєток одного Ракефелєра сягає суми одного мілїярда дол. Се рівнає ся сумі контрибуциї, котру Франція в 1871 р. заплатила Німеччині

Мілїони і нужда.

Зомбарт розказує, що в Зл. Державах в роках середного добробиту число людий, які не мають даху над головою, поживи і убраня доходить до 10,000,000 мілїонів; з них 4 мілїони є правдивими жебраками.

В Менгеттені, головній части Ню Йорку в 1902 р., тоє в добрий рік, 60,463 родин було викениних на вулиці з мешкань.

Подібних і еще страшнійших чисел можна богато більше навести з иньших міст, як робітничі родини замерзали в зимі по хатах, гинули з голоду і т. п.

Тепер придивім ся добре статистиці з р 1914.

Поділ богацтв.

Весь маєток Зл. Держав обчисляють меньше більше на $140,000 мілїонів. Всеї людности обчисляють на 100 мілїонів.

Колиб богацтва краю були справедливо поділені то на кождого мешканця Зл. Держав припадало би по $1,400, а на родину зложену з 10 осіб 14,000.

При такім поділї можна вже сяк так вижити.

Капіталїсти поділили богацтва краю

інакше. В круглих цифрах сей поділ виглядає так: 1 мілїон капіталїстів посїдає 110 білїонів маєтку: 24 мілїони середної кляси посїдає 24 білїони, а 15 мілїонів робітників посїдає $6 білїонів майна.

На голову члена капіталїстичної родини при-

падае пересічно $110,000. На голову члена кляси середної $1000, а на голову робітника всего 80 долярів. Послідна цифра е за мала навіть на похорон добрій людині, а вижити з неї може хиба собака. Зате на кожду капіталістичну пявку припадае аж 110 тисячів долярів.

В Зл. Державах Америки на кождих 4 мешканції припадае оден дармоїд; се такий пан, з округлою шиею сфальдованою в семеро, з носом трикантовим, а черево його як в бідного бочка з капустою. Сї пани ухвалили собі закон, що джаґан їм не вільно брати в руки, бо якби такий пан хотів зігнутись і джаґаном вдарити о камінь то замість каміня, він сам мігби тріснути.

Хто жие в раю?

H. H. Kleina в своїй брошурці Standard Oil end the People пише: Половина маетку Зл. Держав належить до сто родин, з поміж них найбогатшою е родина Ракефелерів.

Оден John D. Rockefeller, головний уділовець в Standard Oil, побирае що року около $40 мілїонів дивіденди від своїх уділів. До тепер вибрав він більше як двіста мілїонів дол. Його уділи в тім підприемстві виносять 300,000,000 (триста мілїонів). Таких уділів він мае богато більше в иньших підприемствах: в зелїзничних, гірничих, фабричних і т. д. Ось такі то пани пють кров працючого люду та жиють собі, як в раю, ще на сїм сьвітї.

Хто мучить ся в пеклї?

От возьмім промисл ткацький, який загнав робітничі діти мучити ся в пеклї. В промислї бавов-

нянім ткацькім працює 13.3% дітий, що не мають еще 16 років, а в стейті Alabama 30%. Не точне обчислене з 1912 р. виказує, що 50,000 молодіжи і дітий працюють в полудневих стейтах в промислі бавовнянім, що еще не мають 16 років житя.

На початку 1913 р. обчислено, що у тих стейтах працює 30.000 дітий понизше літ 14, а 20.000 дітий низше літ 12. Після обчисленя Mc Kelway число дітий понизше літ 14 виносить не менше як 60,000.

Панна Jane Addams знайшла при роботі ткальній пяти-літну дитину.

Ed. Gardner Murphy фотоґрафував 6-7 літні діти, що працюють по 12-13 гд. денно. Після не повних обчислень то в Зл. Державах в промислі бавовнянім працює більше як 80.000 дітий.

Оттак капіталізм загнав найкращий цьвіт дитячого житя у пекло таки на сім сьвіті, і вони вянуть та старіють ся перед часом.

Ще иньша статистика.

В ткацькім промислі в 1905 р. на 168,722 робітників працювало 56,682 женщин, а в 1909 р. на 168,722 робітників 75,869 женщин.

В році 1909 168,722 робітників випродуковало товару вартости 419 міліонів, так що на кождого робітника припадало по $2,488 річно.

В році 1909 в промислі бавовнянім 168,722 робітникам виплачено 72 міміонів, себто на кождого робітника припало $482 на рік, або $8.23ц. тижнево. Значить, що фабрикант з кождого робітника мав чистого зиску $2060 на рік.

Так то капіталісти кровю і потом робітника бу-

дують собі рай на земли а попи обіцюють йому рай по смерти на небі. Та якби на тих небесах дійсно був рай, то попи, злодії і пани вже давно-б були перенесли ся туда з усім своїм крамом,бо се як раз місце для лінивих неробів.

Дивіденди для робітників.

Не оден подумав би, що наколи Ракефелер побирае дивіденди від своїх міліонів, то і робітники повинні побирати дивіденди, 'бо-ж они найбільше мають до них право. Та робітничі дивіденди виглядають інакше. Не йдуть вони що року, як у капіталістів, а лиш раз на яких 7 до 10 років.

Що 7-10 років капіталістичний сьвіт навіщуе економічна кріза. В часі такої кріви сотки тисячі робітників тратять роботу і гуртують ся в рядах голоду і нужди та блукають по улицях міст втішаючи ся дивідендами, які дістали з рук капіталізму.

Статистика зібрана урядом Зл. Держав показуе, що в році 1890 було безробітних 3,600,000 або 15% в 1900р. 6,500,000 або 20%, в 1909 р. 10,000,000 або 30%.

Статистика промисловоі комісії в Ню Йорку показуе, що найбільше робітників без роботи е фабричних, бо на 100 з них припадае 40 безробітних. Ми певні, що число безробітних перевизшае і 50 процент. Найлучшим доказом сего е теперішне положене робітників в Америці.

Страшні переживаемо часи! І не знати коли скінчить ся отся велика кріза.

В робітничих і фармерських хатах вже голод стоїть на порозі, а біда поклала свою голову на

подушку.

Рай і пекло в Америці!

Гори золота по одній стороні, а гора нужди і недолі по другій!

Тепер розберім, що таке ті міліони і біліони про котрі читали.

Тисяч тисячів робить оден міліон; тисяча міліонів робить мілярд; тисяч мілярдів робить оден біліон.

Мілярд пише ся так: 1.000,000,000. Як величезна ся сума, можна зрозуміти із слідуючих примірів. Коли хто числить від одного, то в мінуті начислить до сто, а на годину до 6.000. Щоби начислити оден мілярд, мусівби день і ніч числити через 24 літ і 8 місяців. Щоби перевезти мілярд в золоті зелізницею, треба 64 ваґонів. Для перевезеня мілярду в сріблі потрібно 1000 ваґонів. Дротом, зробленим з мілярда золота можна обвести землю довкола. До перенесеня мілярда золотої монети потреба 6.000 людий, коли кождий з них возьме по 25 фунтів. До перенесеня мілярда срібла в монеті потреба 500 тисяч людий. А є люди, що мають по 8 до 10 мілярдів маєтку, сотвореного кровю і потом працюючих мас!

Петербург побудований на костях українського невільника!

Американський капіталізм цвите на кістках европейських імміґрантів!

Робітнику і Робітнице!

Коли ти хочеш визволити ся з капіталістичного ярма і обтерти сльози дітям і старцям, то ставай

чим скорше в ряди партії соціялдемократичної під її червоний прапор! Лікар гоїть рани, соціялізм гоїть неволю віків. Він сильний! Він побідить! Він розторощить капіталістичний лад, а по нім настане рай на землі для всіх, і не буде рабів, не буде панів, а всі стануть вольними і рівними дітьми справедливости!

ВІЙНА.

Ще не затихли армати балканської війни, ще чорне гайвороня кракаючи дзьобаючи людські тіла на поли балканської битви, а тут запалилась ціла Европа новою війною, далеко страшнійшою і лютійшою від попередної.

Двайцять міліонів найкрасшого цьвіту людства мордують себе задля коронованих бовванів та горстки кровопійців капіталістів за нові заморські ринки.

Мордують ся взаїмно робітники і селяни українські, російські, анґлійські, турецькі, німецькі, французькі, сербські і бельґійські, хотяй між собою жадних спорів не мали.

Цілий военний „луп" не варт не то кроплі крови, але навіть кроплі поту робітничого.

Робітники повинні вважати злочином стріляти до себе за для зиску капіталістів і коронованих голов!

Европейські мілітарні скажені пси викликали війну і нищать ціле культурне відроджене працюючої кляси.

Найкращий цьвіт нашої нації вже скошений.

Австрійські Габсбурґи і російські Романови баґнетами і арматними кулями убивають національне відроджене українського народу!

Такі то овочі приносить народови війна.

Дамян Бориско.

ЩО КОШТУЄ ВІЙНА?

Старий лад суспільний славить ся

страшенною марнотравністю. Держави безсоромно тратять людський гріш, людську працю на річи пусті, непожиточні і шкідливі. Та відай на нічо не марнують ся більше, як на сесю чортівську інституцію, якою є мілїтаризм з його забавочкою, війною. На мілїтаризм видають держави много більше, чим на школи і просьвіту.

От гляньмо:

	На просьвіту.	На мілїтаризм.
Анґлія . .	$1,00	. $4.25
Франція	1.00	. 4.80
Німеччина .	1.00	. 2.57
Австрія . .	1.00	. 4.50
Злучені Держави	1.00	. 1.25
Греція . .	1.00	. 5.00
Швеція . .	1,00	. 2.25
Італія . ,	1.00	. 9.00
Бельґія . .	1.00	. 2.00
Росія . ,	1.00	. 12.00

Овочем мілїтаризму є війна і вона нищить усякого добра більше, чим всї иньші лиха на сьвіті взяті разом. Війна марнує не лиш плоди людської працї, але також відбирає в людини її найцїннійше добро — молодість і житє.

Що до матеріяльних страт, то в теперішвій війні обчисляють кошта її веденя на 50 мілїонів дол. денно, не враховуючи в се шкоди, яку чинить війна руйнуючи всьо, а не будуючи нічого. Що вона справді коштує, про се знати-мем аж по її скінченю. Буде се не мала сума і не кождий робітник потрафить сказати словами числа на її означенє.

Цікавші можуть запізнати ся з тими великими рахунками читаючи понизшу табличку, що коштували війна у минувшім столітю.

Війна	Тревала днів	Стратило житє	Коштувала долярів
Англійсько-французька 1793-1815 р.	8,168	1,900,000	6,250,000.000
Кримська 1854-1856 р.	731	485,000	1.525,000,000
Зл. Держав, домова війна 1861-65	2,456	656,000	3,700,000,000
Французько-німецька 1870-71	405	290,000	1,580,000,000
Російсько-турецька 1877-78	334	180,000	950,000,000
Злучені Держави і Іспанія 1898	101	2,910	165,000,000
Бурська 1899-1902	962	90,898	1,000,100,000
Російсько-японська 1904-1905	576	555,900	2,250,000,000
Балканська	302	145,500	200,000,000
Теперішна европейська	?	?	?

Цілий той безглузний інтерес не мав-би місця на сьвіті, як-би суспільний лад і економічне житє людства стояло не на засадах зьвірячого самолюбства і сліпої сили, але на засадах справедливости і моральних почувань — на засадах соціялїзму. За соціялїзму мілїони трачені тепер на скорочуване людського житя, уживати-муть ся на його продовжене, окрашене і розвеселене.

Дамян Бориско.

Соціялїзм а війна.

Сеї правди мабуть нїхто, навіть сам папа, не заперечить, що соціялїзм є річею людською, а війна річею зьвірячою. Правда, війну ведуть люде, але користь з неї і потїху мають тільки зьвірі; вовки, собаки, макалї; також хижі птахи: супи, орли, ворони, попи і розбишаки. З них всїх орли і попи на війнї мають перше місце. Орли деруть людське тіло, а попи людські душі.

Орли є також ознакою патріотизму. Орлячий патріотизм є головною причиною війни. Всякий знає, що орел не боїть ся

нікого. А два орли, приміром німецький і австрійський, се вже така страшена сила (після пташиної льоґіки), що проти нього не встоїть ні земля, ні небо.

І горе Сербам, горе Бельгійцям, коли вони не схочуть покорювати ся чоловіколюбцям з під орлячих прапорів,

Що до прапорів. правдивих є лише два на сьвіті: червоний прапор Соціялїзму і чорний прапор Капіталїзму. Тому і ворожих таборів так само є два: табор пролєтаріяту і табор капіталїстів. В тім послїднім ведеть ся тепер війна, а пролєтарі повинні інтересувати ся нею тому, бо вони є головним орудєм у тій капіталїстичній забаві.

Отту власне треба пролєтареви вдарити ся по лобі. Капіталїсти знають дуже добре, чого вони воюють ся; знають, що побідникови дістануть ся богацтва землї, дешевший робітник, більший ринок збутя товарів — наситить ся свиняча пажерливість. Але чого пролєтар проливає свою кров за капіталїстів і їх вітчину, чого сей пролєтар сподіваєть ся у сїм чортівськім інтересї — се велика загадка. Дурний, скажете — але в річах, де розходить ся о жи-

те, дурнота не оправдує і не пояснює нічого.

Иньша річ, як чоловік бореть ся о щось для себе, хай вже буде о щось злого, але все таки буде у тім щось людського і розумного. Ну, а як ми ідемо на війну в тій цїли, щоби ми і другі люде не голодували, не мерзли, не сиділи в умовій і моральній темряві, та мали нагідність вихіснувати в повні свої природні права — се знову иньша війна, се така війна, що її голосить соціялїзм і каже, що кров пролита у ній є сьвятою, а смерть понесена у ній є мученичою. Така війна, у найширшім її розуміню, називає ся Соціяльна Револющія.

А з війною капіталїстів соціялїзм не має нічо спільного. Він є одиноким правдивим і могучим ворогом мілїтаризму (мілїтаризмом називаємо погану навичку держави видавати на касарні пять або десять разів більше, чим на школи). Добрим образом уособленя мілїтаризму є кайзер у військовім мундурі. Гордий, надутий, з насторченим в гору вусом — без патика і не приступай до нього, такий пан! От такий то мілїтаризм, наче той дурний бугай, готов бороти ся з цїлим сьвітом, а ще до

того вигукує, що Бог йому союзником. Де тобі, де! Має Бог гризоти досить з хитрими попами, а то ще-б заходив собі з таким кобилячим хвостом!

Та з Богом, чи без Бога — царі і пани таки воюють, бють ся о се, хто з них має панувати над людьми. Ідея пfurованя є матерю їхньої війни.

Соціялїзм веде борбу маючи на думцї знесенє панованя одного чоловіка над другим і викорінене самої ідеї панованя з людських душ. А се не легка робота викорінити з людської голови ідею, яка у нїй загнїздила ся ще за Адама і Єви. Коли чоловік вийшов зі сьвіта зьвірячого і став пізнавати себе і окружаючу його природу, то понятє панованя було його першою ідеєю. Він зрозумів, що при житю втримає його перемога над зьвірями і людьми, що, пануючи, заживе гарно без нужди і боязни. Так з самого початку люди стреміли до панованя і бороли ся о се і сильнїйший панував над слабшим. В сей спосіб повстали між людьми проводирі, князї, царі, королї і капіталїсти.

Соціялїзм каже, що людям усяка титулована і працею робітника годована

старшина і власть зовсім не потрібна і дуже шкідлива. Він заступає ідеал пановання ідеалом волї; се не є така воля, як примір заяця в капусті, або воробця в стодолї, але воля на засадах справедливости і рівности з увзглядненєм природного і горожанського права кождої одиниці в суспільстві.

Ідея волї є так само старою, як ідея пановання. Її місцем уродженя є небо (всї добрі ідеї походять з неба). Стало ся се зараз по заснованю царства Небесного. Безбожний аґітатор Люцифер **осьвідомив клясово** деяких ангелів і виповів війну Еговї. Се була перша соціяльна революція і перша борба соціялїзму з царатом. Люцифер програв і пішов зі своіми товаришами на засланє до Пекла. Але думка зроджена в жидівській біблїйній причтї не згинула.Нема Люцифера на небі, але на земли число сьвітлоносців-соціялїстів сягає в мілїони. Війна зачата на небі в уяві молодого людства тягнула ся без перерви аж до сьогодня, а завтрішній день **розкує Прометея** і виведе **з пекла** Люцифера.

Сучасна війна царів є

мабуть посьлїдною війною між вими. Слї-

дуюча війна буде між соціялїзмом і капіталїзмом, між ідеєю панованя та ідеєю волї.

Чого хочемо?

Хочемо справедливости, а знесеня безправства.

Хочемо свободи, а осуджуємо неволю.

Хочемо добробуту для кождого, хочемо осунути нужду.

Хочемо осьвідомленя і осьвіти для всіх, боремо ся з назадництвом і темнотою.

Хочемо, щоби кождий працював і щоби за свою працю дістав те, що вона варта; боремо ся з неробами і визискувачами, що жиють з праці иньших.

Хочемо рівних прав для всіх!

Хто терпить кривду, кого визискують і гноблять — нехай вступає в наші ряди під червоний прапор революційного соціялїзму! Будемо працювати для добра цілої людськости, підемо проти визиску, несправедливости і кривди. Наша боротьба — се сьвята боротьба за найкрасшу ідею, за визволенє всіх працюючих і гноблених мас українського народу!

Нова мораль.

Соціялізм приготовляє не тільки добробут для всїх людий, але є рівночасно також глубокою моральною наукою, куди глубшою, чим котра небудь релїґія, або фільозофія, проголошуючи любов, братерство і справедливість у найкращій формі.

Наша нова мораль каже:

Блаженні ті, котрі працюють, бо вони витворюють усї богацтва і добробут і прикрашують все новими дорогоцінностями корону поступу.

Кожда людина, що працює, заслугує тим самим на почесне місце.

Наша нова мораль каже:

Всї люди — наші брати, хоч вони говорять ріжними мовами; їхнї втіхи і смутки є рівночасно також і нашими втіхами і смутками. Кожда людина є горожанином цілого сьвіту.

Не вбивай! Не вбивай нікого, бо кождий удар меча, чи вистріл стрільби спричинює стогін одної матері, сльози одної жінки. Не вбивай! Шануй працю, котра заховує і творить житє; наш ідеал, се твори мира і ми бажаємо перекувати сталь мечів на плуги.

Наша мораль каже:

Забудьте ненависть і визволіть ся з жадоби! Земля велика, а сонце є даром для всїх людий. Вона вистане, щоби виживити всїх чесно працюючих людий. Будьте вірні ідеї любови — соціялїзмови і посьвятїть своє житє на його здійсненє.

(З ческої мови подав до „Працї" М. Баран.)

Дамян Бориско.

Женщина за соціялїзму.

Нинї загал жіноцтва, а особливо нашого славянського, якось не дуже інтересуєть ся соціялїзмом. Основною причиною сего є факт, що обсяг жіночого думаня і розумованя мало коли виходить поза межі буденного і найблизшого житєвого круга, а женщині робітничої кляси всяка політика є незрозумілою і нецїкавою. Та як-би вона знала як то дуже поліпшить ся її доля за соціялїзму, то вона не була-б такою байдужною.

Сьогоднї жінка пролєтаря є робітницею і лиш яко таку знає її капіталїзм. Вона разом з мущинами продає свою силу

до праці і мусить причиняти ся до удержаня родини; а що вона є також і матерю, про се ніхто не журить ся, се її приватна справа.

За соціялізму справа материньства буде публичною справою і роджене та виховуванє дітий буде головною задачию женщини в соціялістичнім суспільстві. Се-ж прецінь її ціль в житю. А щоби мати дітий, то не буде продавати себе в замуже без любови і доброї волї, як се дїєть ся тепер, але батьком своїх дітий вибере чоловіка після своєї вподоби і розуміня. Не буде дбати, чи він бідний, чи богатий, бо, забезпечена державою матеріяльно, не буде журити ся, хто дасть хлїба її дитинї. Щезне також проституція, бо нї одна розумна жінка, маючи добру нагідність бути матерю, не пустить ся на ганьбу.

А женщини, що у них не буде обовязків материнських, стануть пожиточними членами громади працюючи у таких занятях, які є відповідні жіночій вдачі і склонности. Наємна неволя та вимушене подружє, се подвійне ярмо, у якому тепер карають ся матері людського роду, за соціялізму належати-муть до темної минувшини.

Вернер Петер Лярзен.

Чорт і піп.

Піп стояв на проповідници.

Був він червоний і здоровий, а кучерява борода окружала злегка єго грубе підбородє.

Він проповідував:

„Горе скупареви! Він збирає скарби і золото і наповняє пивниці і стодоли! Горе тому, що не віддає церкві, що єі належить ся! Хто дає церкві, той дає Богови. а в посланʼю св. Луки є написано: Продайте, що маєте і роздайте на милостинї. Приготуйте собі скарб, який не пропаде, скарб в небі бо не дістануть ся до него ні злодії, ні міль.

Нарід слухав набожно. Піп говорив дальше:

„Горе тим, що нарікають! Їх чекає проклятє. Не затискайте кулаків, не підносїть голови і не виступайте проти начальства і проти тих, що є нашими панами, постановленими самим Богом! Хто тут на землї живе в покорі і нищеті, той буде оглядати царство небесне — а сей, що нарікає, попаде в пекло — в пазурі чорта!"

Нарід дрожав.

А чорт що переходив по при церкву почувши своє імя, приложив руку до вуха і став надслухувати. Тай ледво слуга божий вийшов із церкви, сейчас єго схопив.

„Слухай", каже до него, „ти вже через міру набрехав їм. До чого та брехня про пекло? То пекло, що на землї, отсе найгірше. Ходи покажу його тобі."

Вхопив попа за чуб і полетїв з ним.

Летїли понад вежі, доми і фабрики,відтак злетїли на землю і спустили ся в одну копальню. Там було вогко і темно, а смердячий воздух аж тамував віддих.

„Що тут так смердить?"

„Трупи.." простогнав піп.

Чорт притакнув.

„Ту, друже, є пекло. Триста трупів! Їх житє була нужда, їх смерть — мука. Одні з них подушили ся, другі зістали забиті, розторощені, иньші погибли з голоду... Яким способом приходить до сего?"

„Я не знаю".

„Брешеш",сказав чорт. Ти брешеш попе! Я знаю се. Грають ся людским житєм, не роблять нїчо, щоби їх устеречи перед смертю. Всї тут помордовані".

Піп поблїд.

„А щож ділаєш ти, слуго божий, щоби злагодити людску нужду".

Жадної відповіди.

„Нічо!... Ти держиш з богами, з могучими. Горе тим що нарікають, проповідуєш ти — га, га, га!"

Чорт взяв попа за чуб і полетів дальше.

*

Зійшли по кількох сходах в долину і станули в пивниці. Там було так само вогко і темно, як в копальні. Аж по хвилі змогло око розпізнати окруженя.

На клямці від дверий висіла нежива жінка, на стіні — троє дітий, кожде на міцнім гаку.

„Се мама", представив чорт.

Там єї троє дітий: Василь, Теодор і Марія. Два, чотиро і девять літні. Хочеш приступити близше?

Сполошив кілька щурів, що обнюхували жінку.

„Не бажаєш?"

„Ні, сказав піп, „дякую".Ноги під ним вгинали ся.

„Чому они се вчинили? Без церковних церемоній, без христіянського похорону?"

Чорт реготав ся.

„ З голоду“ сказав. Се лучає ся що днини. Певно читали в часописях.

„Отсе є пекло“.

Піп мовчав.

„Що-ж дієш ти, слуго божий, щоб залагодити сю нужду?“

„Се не діє ся в моїй громаді“.

„Га, га, га!“

Чорт реготав ся.

Хопив попа за чуб і полетів дальше.

*

Показував єму ще иньші місця, вязниці, публичні доми, фабрики — визиск, нужду і кров.

„Отсе є пекло!“

Відтак спустив ся на землю і пустив попа.

Слідуючої неділї ішов чорт знов по при церкву і почув своє імя. Приложив руку до вуха і надслухував. Піп стояв на проповідниці. Він проповідував:

„Горе скупареви, котрий не дає церкві, що єї належить ся! Горе тому, що нарікає, котрий не гне ся перед настоятелями і тими, що є його панами! Горе, Горе...“

Чорт остовпів. Сего він нїколи не сподївав ся. Послухав проповіди і пішов даль-

ше зітхаючи. „Непоправний...“ промовив. При найблизшім потоці обмив собі добре руки і вуха.

Яків Микуляк.

Наслідник Христа.

Сидить собі в Ватикані
Й церквою кермує...
Живе гарно, солоденько,
Усе розкошує!...
Злотокований престол
В пречудній палаті,
Шовки в нього під ногами,
Й сам в шовковій шаті.
І панує над людьми
В сьвятій реверенді...
А покоїв!... Не счислиш!
Щось, як в лябіринті!
Капці в нього дорогі
Шафірами сяють!...
....
Під мурами Ватикану
Жебраки вмирають!...

Олекса Почтар.

Вечір в Станіславові.

Присьвята М.Січинському на волї.

Вже сховалось ясне сонце за високу гору.
Кождий з працї повертае до свого табору.
Тут богатї у кунтушах судиї й барони,
А там купцї поспішають мов на перегони.

Сьвященники і духовні у ріжнім пристрою,
Єзуїти. Капуцини з лисов головою.
А всї горді та веселі, червоні і ситі,
Лиш поглянеш то вгадаеш се непрацьовитї.

Они вічно лиш думають, щоб не працювати,
А лиш чужов працев жити з других користати.
Але підеш троха дальше,то ще щось побачиш,
Така зміна в одній хвили, мало не заплачеш.

Замість палат із вежами, що золотом сяють,
Вже лиш хатинки низенькі, щей вікон не мають.
Тут мешкають тії люди, що тих всїх годують,
Що ми бачили їх перше, тих, що спацерують.

Так ми добре вже пізнали, що се за столиця,
Як тут нарід проживае та і чим чванить ся.
Чи для того столицею його називають,
Що тут може які сильні князї проживають?

Ой нї! Любий товаришу, тут князїв не мае.
Були колись якісь польскі тай ті повмирали.
А що були вни хоробрі і здобули слави,
То в їх память отсе місто їх імям прозвали.

А щоб та їхня слава не стерлась до віку,
То за містом збудовано твердиню велику.
І названо сю твердиню іменем „Діброва"
Й ...едено сю твердиню щеи муром довкола.

А щоб горожани знали добре силу власти,
То за найменьшу провину можна тут попасти.
І тепер там у тій хвилі терпить люду много,
А найбільше робітництва, панів ні одного.

Тамка також проживає Мирослав Січинський,
Що вбив ката, котрий гнобив нарід український,
А як би ти хтів бачити сю столицю ганьби
То я радо і охочо тобі показав би.

По дорозі оповім ти про сего героя,
Защо його днесь постигла так нещасна доля.
Ще лиш осьма на ратуши, а вечір красивий,
Пів години і побачим, лиш будь терпиливий.

Кілька літ минає тому, як в столиці Львові,
Сидів ляцький шовініста на своїм престолі.
„Потоцький"він називав ся, і „круль ґаліції",
Як згадаю то аж мороз йде помоїм тілі.

Той то крулік шовініста так сильно завзяв ся,
Що ввесь нарід український знищити старав ся.
Де лиш віча або збори Українці мали,
Там і жандармські баґнети живу участь брали.

А як скоро і жандармів де забраковало,
То там зараз ще і військо в обороні стало.
А олово прошивало робітничі груди.
А панок сей лиш сьміяв ся, що кров ллялась всюди.

І настало Українцям таке тяжке горе,
Щой землі цуралис рідной, втікали за море.

Пан Потоцький лиш дивив ся і в кулак сьміяв ся,
Щоб так легко йому вдалось він не сподівав ся.

Але легкий початок тяжкий конець мае.
Всякий нарід жити хоче, він про се не дбае.
Він думає, що „Буґ створив тилько наруд польскі",
а намісником мае бути лише пан Потоцький!

Тай бідняга невважае, що й сей нарід може,
Як не тепер, то хоть колись — відімститись тоже.
Він лиш думав, що у нього е зелізна сила,
Яка небудь перешкода йому неможлива.

Так минали рік за роком, Потоцький гуляе,
А тим часом український нарід просьвіщаесь.
Просьвіщаесь — і лиш тихо собі все міркуе,
Хто старий, уже негоден — молодим диктуе.

А молоді вже знаете, які то хлопята,
Хоть у нужді виховані але кров завзята.
Не пощадить ані волі ні житя в розцьвіті,
Щоб лиш другим вибороти долі на сім сьвіті.

От такий то і той Герой, що онтам тиняе
На „Діброві" — а Січинський він ся називае.
Він то власне бачив добре гнет бідного люду,
І не щадив доложити і власного труду.

Навіть думав посьвятити свое жите миле,
Щоб лиш його народови очи ся втворили.
Так думав він в день і в ночи щоб то з тим зробити,
Чи йти силою здобути, чи перше просити.

Попросити того ґрафа? Може ще знайде ся
В його серци скаменілім совість й обізве ся.
Але де там! Були такі, що уже й просили,
Та нічого не помогло, ще го образили.

Так Січинський постановив вбити того ката,
Щоб згинула раз на завше рука та проклята,
Що так тяжко налягля на робучі маси
І гнете той бідний нарід по нинішні часи.

Як Січиньский постановив так закінчив діло,
Подав просьбу о посаду і ступае сьміло,
Щоб ще устно попросити якої посади,
А Потоцький припускае не бачучи зради.

Як лиш тільки наш Січинський за поріг вступае,
Так в тій хвилі із паперу бравнінґ добувае.
І летять одна за другов кулі бравнінґові,
З ними слабне рука сильна і паде поволи.

І упала рука сильна великого пана,
Січиньскому утворилась зелізная брама.
І вложили тяжкі диби на молоді руки,
Засудили Січинському шибеничні муки.

І Січинський тую кару лагідно приймае,
А трибунал мов той Пилат руки умивае.
І віддае Січинського цісареви в руки,
Як сей хоче, може знести його тяжкі муки.

Але цісар взяв перо і почав думати,
Сей Вкраїнець, гайдамака — не мож дарувати!
А щоби був вовк ситий і коза цілиська,
То покажу, щой у мене е рука вітцівська.

Я шибинецю скасую, за те дам „Діброви"
Літ зо двайцять, а він тамка загине поволи,
Як задумав так і зробив за одним почерком.
Шпурив перо, а сам пішов до садочку смерком.

Тут побачив гарну птичку, що на корчик сіла
І веселу вечірную пісню гомоніла.

Він став раптом і вдивляв ся в ту птичку поволи,
І думае, як то кождий тішить ся на волі.

А забув сердега Йосиф, що перед годинов
Таку саму пташку він на погибель кинув.
І от бачиш, та ,,Діброва", що тут тепер стоїть,
А в ній герой молоденький свое жите коїть.

І як сильні, як могутні ті замки ,,Діброви'',
Як прийде час то уляжуть всі народній воли.
Як лиш нарід пробудить ся і здвигне ся разом,
Тоді й мури ,,дібрівськії'' полягають плазом.

Так собі два товариші разом розмовляють
Аж тут нараз у ,,Діброві'' брами ся втвирають.
Ясний місяць, що по небі тоді посував ся,
Як зобачив таке, ди зо захмару сховав ся.

А на брамі показалась ясна твар невинна.
Крок за кроком поступае, а нарешті зникла.
Се Січинський мов та птичка виходить на волю,
Той що страдав на „Діброві'' за селянську долю.

І бачите, товариші, що то сила може,
Ані мури ані замки нічо не поможуть.
Як ви лиш возьметесь разом, зеднаете духа,
Так і свої розкуете зелізнії пута.

Нічо в сьвіті не устоїть перед сильним людом,
Бо що сам він збудував те і рознесе пудом.
От так, любі товариші, я уже кінчаю,
А нашому Січинському многих літ бажаю.

З КАНАДИЙСЬКОЇ ГОСПОДАРКИ.

В цїли познайомленя читачів „Робітничої Читанки" з економічним станом Канади — видавництво „Новий Сьвіт" дістало від секретаря канадийської соціял-демократичної партії потрібні числа і відомости. В них бачимо весь движимий достаток і довг Канади, її залюдненє та що загарбали капіталісти з праці робітника. Сї числа є за рік 1913.

В тім роцї довг Канади виносив 314 мілїонів, 301 тисяч, 625 дол. Проценту заплачено 12 мілїонів, 605 тисяч, 882 дол.

З гроший вложених було проценту мілїон, 430 тисяч 511 дол.

Цлових імпортів було на 456 мілїонів, 86 тисяч, 187 дол.

Вільних імпортів було на 235 мілїонів, 946 тисяч, 205 дол. Разом всїх імпортів було на 692 мілїони, 32 тисяч, 392 дол.

Експортів було на 393 мілїони, 232 тисяч, 57 дол.

Цла зібрано 115 мілїонів, 63 тисяч, 688 дол. Иньші податки 53 мілїони, 626 тисяч, 215 дол. Разом 168 мілїонів, 689 тисяч, 903 дол.

Людність в 1911 роцї виносила 7 мі-

лїони, 206 тисяч, 643 душ. Приріст за 10 літ — мілїон, 835 тисяч.

Промислових продуктів було на 962 мілїони, 987 тисяч. Робітникам заплачено 284 мілїони, 28 тисяч. Зиску було на 319 мілїони, 878 тисяч. Иньших доходів на 302 мілїони, 731 тисяч. Всього разом капіталїсти згорнули 622 мілїони, 610 тисяч.

Розуміє ть-ся, що в самій державній господарці не обходить ся без злишних видатків, хабарів, крадїжи і ошуканьства; про се знати-мемо, як иньша партія дістане правлїнє у свої руки. Сам на себе злодій не скаже. Та одно вже вийшло на верх. Зелїзниця „Grand Trunk Pacific" мала коштувати 47 мілїонів, а видано на неї вже понад 160 мілїонів.

Така то капіталїстична господарка в Канаді.

Пролетарят не має нїчого до страченя, крім кайдан — а до здобутя цїлий сьвіт!

„Гнїв люду є найвисшим законом і нема від нього відкликаня". Се нехай запамятають собі всї гнобителї і визискувачі працюючого люду.

„РОБІТНИЧИЙ ПРАПОР“, орган Української Соціялдемократії на Україні. Виходить неперіодично в Софії, в Болгарії. Поодиноке число 5 ц.

До масового ширеня!

Укр. С. Дем. на Україні випустила отсі брошури:

Ч. 1. Парвус: „На оборону демократії“ — ціна 8 ц.

Ч. 2. Іван Гилька: „Війна і завданя українського робітництва“ 5 ц.

Ч. 3. Микола Ганкевич: „Соціялістичний Інтернаціонал і війна“ 10 ц.

По „Робітничий Прапор“ і брошури пишіть на тимчасову адресу:

Bulgarie, Sofia, Boite de poste No. 119.

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган Української Соціял-демократії в Канаді. Виходить що тижня в Вінніпег. Річна предплата виносить $2.00. Адреса: ROBOTCHYJ NAROD, Box 3858, St. B., WINNIPEG, MAN., CANADA

„РОБІТНИК“, орган Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня в Клівеланд. Річна предплата в Зл. Державах 1 дол. 50 ц. на 6 місяців 75ц. В Канаді і за границею, на рік 1 дол. 75 ц., на 6 місяців 90 ц. Адреса: ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. Coreny's Bldg. Cleveland, Ohio., U. S. A

„СЬВІДОМА СИЛА“, просьвітно-науковий і поступовий журнал для працюючого люду. Виходить раз на місяць в Торонто. Річна предплата в Канаді 75 ц. В Зл. Державах $1.00. Адреса: SWIDOMA SYLA, 393 QUEEN ST. W., TORONTO, Ont., Canada

„ГАЙДАМАКИ“, поступова часопись для українського народу. Виходить що тижня в Ню Йорку. Річна предплата $1.00. Адреса: HAYDAMAKA, 278 E. 10 ST., NEW YORK, N. Y., U. S. A